

Operatie kunstnest: Wespindief *Pernis apivorus* geholpen

Wim van Barneveld sr. & Wim van Barneveld jr.

Het is Stille Zaterdag voor Pasen (15 april 2006) wanneer we koers zetten richting het Landgoed De Boom nabij Woudenberg. Er is veel verkeersdrukte, aanleiding tot filevorming dus. Sterker nog, enkele ontsluitingswegen rond Veenendaal zijn reeds dichtgeslibd. We besluiten de binnenwegen te nemen en bereiken ons doel nagenoeg zonder oponthoud. Hier, op Landgoed De Boom, hebben we een afspraak met Harry de Rooy. Hij zal op ons verzoek een kunstnest plaatsen, precies op de plek in een rode beuk waar vijf jaar achtereenvolgende paartjes Wespindieven *Pernis apivorus* hun jongen heeft grootgebracht (De Takkeling 14: 135-161, 2006). Het oorspronkelijke nest is in de loop van 2005 in verval geraakt en tenslotte, nadat de jongen waren uitgevlogen, uit elkaar gevallen. Eens kijken of een kunstnest de vogels zou kunnen verleiden tot hernieuwde vestiging!

Het landgoed ligt er kaal en verlaten bij, maar niettemin komen de herinneringen aan de vele boeiende belevenissen met Wespindieven, die we hier beleefden, weer boven. Intussen meldt Harry via zijn gsm dat hij in aantocht is. Hij bekleedt een bestuursfunctie binnen de WRN en is daarnaast ook enthousiast bomenbeklimmer. Beroepsmatig is Harry werkzaam als boomchirurg, en deze combinatie levert mijns inziens een bundeling van kennis op welke bij het beklimmen van bomen erg nuttig kan zijn, vooral op het moment dat je moet beoordelen of takken je gewicht kunnen dragen, of niet...

Inmiddels is Harry gearriveerd en na de begroeting en een welkom worden de attributen snel uitgeladen en vervolgens uitgestald onder de betreffende nestboom. Het gaat om een trap, klimijzers, klimgordel en een abseiltouw. Nadat hij zich heeft omhangen met de noodzakelijke hulpmiddelen, wordt het kunstnest zorgvuldig in een grote plastic tas geplaatst en aan de klimgordel bevestigd. De lange, moeizame klim kan beginnen (Foto 1). Via de trap wordt een eerste aanzet gegeven. Aan de voet van de beuk ontrollen zich de touwen van de klossen... Harry gaat voortvarend te werk en is snel halverwege. Dan wordt even gepauzeerd, de concentratie mag niet verslappen, even in gesprek met de boom. Vervolgens wordt het veiligheidstouw verlegd en weldra bereikt hij de vroegere nestplek. Hij weet deze plek onberispelijk te vinden. Het is een sterk afwijkende dikke vork. Hij frutselt vervolgens het kunstnest bekwaam uit de tas en het volgende ogenblik ligt het al in de vork. Het past precies en dat is niet zonder geluk. Dan roept hij betrokken: "zit het goed zo?" Wij laten weten dat het nog iets kan zakken. Tenslotte wordt de laatste hand aan het nest gelegd; met draad wordt het nest op strategische punten verankerd. Wij zijn uitermate tevreden en steken onze duimen omhoog. Ook Harry lijkt verheugd over het eindresultaat en met een ferme zwaai abseilt hij tot halverwege de boom om kort daarop weer met beide benen op de grond te staan. Nadat de spullen zijn ingeladen, bedanken we hem voor zijn medewerking en wensen hem wel thuis.

Foto 1. Harry aan het werk in de beuk (Wim van Barneveld). *Climber heading for nest site.*

Nog eenmaal kijk ik omhoog. Het is een wonderlijke gewaarwording, daar hoog in de nog kale takken het zelfvervaardigde nest in de vork te zien liggen (Foto 2). De rondingen zijn te fraai, maar de hoofdrolspelers zijn niet kieskeurig, weten we, en het vertrouwen dat ze het zullen accepteren is dan ook redelijk groot. De komende periode wachten we in spanning af. Zullen de Wespendienven terugkeren? En wordt het kunstnest geaccepteerd? We zullen het op de voet volgen.

Foto 2. Het eindresultaat: het kunstnest is geplaatst in dezelfde vork als waar het nest in 2005 zat (Wim van Barneveld). *The artificial nest is ready...*

In de eerste dagen van mei, tijdens een van onze bezoeken aan De Boom, stel ik vast dat de nestboom dit jaar een vollere bladontwikkeling heeft doorgemaakt dan in andere jaren. De natuur is ons gunstig gestemd. Het wachten is nu op de hoofdrolspelers. Op 9 mei meldt Wim enthousiast dat er enkele groene takken op de nestrand liggen. De spanning stijgt, maar gematigd optimisme is op zijn plaats. Immers, het zou ook het werk van een Buizerd *Buteo buteo* kunnen zijn, die bezit van het nest heeft genomen. Om hier achter te komen, besluiten we ons op strategische punten in de nabijheid van het nest op te stellen. We doen dat afwisselend en vermijden zoveel mogelijk de nestlocatie, om het risico op verstoring niet te verhogen. Vele uren worden de volgende dagen besteed aan het opsporen van de mogelijke nestgebruiker, maar het levert geen bruikbare gegevens op.

Wanneer ik echter op 16 mei het nestbos betreed, hoor ik plotseling een nogal lang aangehouden ratel. Ik besluit om me een kortdurend verblijf toe te staan op de nestplek, ondanks het gevaar van verstoring. De volgende ogenblikken leveren een fascinerend schouwspel op. Dor mijn kijker zie ik dat er versgroene beuken- en eikentakken zijn aangebracht, en als ik mijn blik verscherp, ontdek ik tussen de aangebrachte takken door een priemend goudgeel oog. Hij is het, met zijn blauwgrijze kop en witte keel, onmiskenbaar het mannetje van vorig jaar. Het begin is er; hij heeft dus zijn nieuwe huis aanvaard, maar er wel al veel aan geknutseld. Mijn geluk kan niet op, want het volgende ogenblik heft hij, nu staande op de nestrand, een constante en lang aangehouden ratel aan: "toktoktoktoktoktoktok". Dan wordt het even stil, waarna een herhaling volgt. Het klinkt als een ouderwetse naaimachine die net op gang is gekomen. Het is zijn lokroep, waarvan het timbre soms enigszins verandert. Hij draagt het voor met geopende bek, waarin ik fraai de vibratie waarneem. Het spiedende oog in de ronddraaiende kop verradt zijn alertheid. Hij staat in vuur en vlam en al zijn lokkende handelingen zijn gericht op het vrouwtje dat zich ongetwijfeld in de omgeving ophoudt. Door zijn felle en gerichte gedrag heeft hij mijn aanwezigheid niet opgemerkt. Na een onderbreking tokkelt hij er opnieuw lustig op los. Plotseling zwijgt hij en merkt mij vervolgens op. Dat is het sein om te vertrekken. Een onvergetelijke ervaring. Snel verlaat ik het nestbos en hoop vurig dat ik geen definitieve verstoring teweeg heb gebracht. Wanneer ik geruime tijd later het nestbos opnieuw benader, hoor ik hem op afstand al tokkelen.

Het vermoeden dat het vrouwtje ook is aangekomen op de broedplaats, wordt de volgende dag bevestigd. Wim doet die dag een interessante waarneming. Hij treft namelijk beide vogels in de nestkom aan. Dus toch. Maar waarom ging zij dan de vorige dag niet op zijn avances in? We veronderstellen dat ze kort tevoren uit het overwinteringsgebied is aangekomen. Maar nu, op 17 mei, zijn ze samen. Het doel van hun samenzijn zal ongetwijfeld het verstevigen van de paarband zijn, opdat een efficiënte samenwerking is gewaarborgd.

In de ochtend van 21 mei is het vrouwtje erg actief. In de nestkom gezeten is ze ijverig in de weer met takken. Ze ordent het nestmateriaal, ook zie ik haar wat deponeren op de met berkenblad gevoerde bodem. Deze werkzaamheden verraden dat ze binnenkort haar eerste ei zal gaan leggen. Dan verschijnt het mannetje op de nestrand. Ik kan

helaas niet zien of hij een tak heeft meegebracht. Maar dat hij ook bij de nestbouw behulpzaam is, lijkt me aannemelijk.

Op zondagochtend 28 mei zit het vrouwtje gedurende mijn aanwezigheid van ongeveer twee uur onafgebroken op het nest. Ik vermoed dat ze haar eerste ei heeft gelegd en meteen is gaan broeden. Om hiervan de bevestiging te krijgen, moet je de broedende vogel nauwgezet in de gaten houden. Soms heb je dan geluk. Na twee uur observatie lost Wim mij af. Met veel geduld bespiedt hij de zittende vogel op het nest. Daarmee dwingt hij het geluk af, want op een bepaald moment ziet hij de vogel schuddende bewegingen maken waarna ze weer onbewegelijk gaat zitten. Dit is de bevestiging dat er inderdaad een ei is. Een dergelijke handeling maken vogels namelijk als ze gaan verzitten. Het doel hier van is optimale bebroeding, soms in combinatie met het keren van het ei.

Nabericht

Ziezo, de missie is geslaagd. Een voldaan gevoel bekruipt ons, evenzo vreugde en geluk, en wat mij betreft, een beetje trots. Tegelijk realiseer ik me dat zonder de welwillende hulp van Harry de Rooy, die zo voortvarend de boom inklopte en het kunstnest plaatste, deze operatie niet tot stand zou zijn gekomen. Helaas is aan het geluk van dit wespensdievenpaar een triest einde gekomen. Op 7 juli keerde het vrouwtje namelijk niet meer op het nest terug. De inmiddels uitgekomen jongen hadden toen een leeftijd van naar schatting 6 en 3 dagen. De jongen waren door het gemis aan zorg van hun moeder ten dode opgeschreven. Het mannetje bleef weliswaar trouw op het nest zitten, maar de jongen zijn toch dood gegaan.

Summary

Barneveld W. van sr. & Barneveld W. van jr. 2006. European Honey-buzzard *Pernis apivorus* accepts artificial nest. De Takkeling 14: 199-202.

After 5 consecutive breeding attempts of European Honey-buzzards on a nest in a beech *Fagus sylvatica*, the dilapidated structure collapsed in 2005 after the chicks had fledged. It was replaced by an artificial nest on 15 April 2006, using the same site as had been in use in the preceding years. The first greeneries on the nest rim were noticed on 9 May. Last year's male was first recorded on 16 May when using the ticking-call with opened beak. Both partners were observed on the nest on 17 May, the female also being identical to the one in 2005. In the morning of 21 May, she actively arranged and rearranged twigs in the nest cup. The first egg was probably laid on 28 May when the female was showing typical incubation behaviour. She was last seen on 7 July, when the chicks were 6 and 3 days old. Despite the male's care, the chicks died in the absence of the female. This failure notwithstanding, the pair had shown that an artificial nest is readily used.

Adres: Jac. van Ruysdaelstraat 24, 3904 XC Veenendaal.